

Novilarská stéla a stěhování národů

Tento text se věnuje práci Antonína Horáka, amatérského luštitel starých písem a „slovanského nacionalisty“, který se snažil luštit nápisy etruské a jim podobné, na základě slovanských jazyků, a v roce 1991 publikoval naprosto bizarní teorii.

Ve své knize „O Slovanech úplně jinak“ identifikuje neolitické obyvatelstvo Evropy jako praslovanské, hovořící praslovanským jazykem a nachází vlivy těchto neolitiků=praslovanů v mnoha různých dobách na různých místech, například až v Koreji, Japonsku a na Velikonočním ostrově.

Inu, není se co divit, že jeho práce byla smetena ze stolu. Fakt, že Horákova práce není příliš známá,

ví o ní jen omezené množství Čechů, Slováků a téměř nikdo za hranicemi bývalého Československa, má několik důvodů, mezi nimiž je i způsob, jakým prezentoval svou práci. Tyto důvody ve svém komplexu způsobují, že Horák leží smeten pod stolem, stejně jako před 15 lety, ačkoliv naše současné znalosti spíše nahrávají Horákovi, než že by ho ještě více znevěřodňovaly. (Antonín Horák bohužel zemřel v roce 2004 ve věku 86 let, takže se již diskuze nezúčastní.)

Pokud z Horáka odstraníme Slovany, odstraníme slovo Slované jako nepatřičné a zavádějící,

a „vydestilujeme“ jádro jeho sdělení – budeme abstrahovat od zmínek o Velikonočním ostrově

a mnoha dalších postranních tezí - potom tento „destilovaný Horák“ přináší mnoho zajímavého. Nenalezneme sice vliv starých Slovanů na japonskou prosperitu, ale přesto nám Horák sdělí dostatek informací k tomu, aby se nám zatočila hlava.

Budu abstrahovat od většiny Horákovy práce, většiny jeho tezí a soustředím se na jeden bod, kterým je jeho čtení stély z Novilary.

Stéla z Novilary, datovaná do 6. století př.n.l., psaná v jazyce označovaném jako Severní Picenština, je jeden z nejdelších a nejznámějších nápisů, které máme z etruského období v Itálii. Přesné místo nálezů není známo – je předpokládáno, že byla nalezena na hřbitově, každopádně nebyla na průčelí domu a podobně. Oblast, kde byla stéla nalezena, není přímo v centru Etrurie, ale byla součástí takzvaných Italských oblastí, které pokrývaly celou Itálii + západní pobřeží Balkánského poloostrova.

Pokud budete hledat na internetu heslo stéla z Novilary - zadáte vyhledávání „Novilara stele“ do anglické verze www.wikipedia.org - dozvíte se, že z nápisu nebylo zatím věrohodně vyluštno ani jedno slovo a že celá Severní Picenština je považována za neindoevropský jazyk. Stéla je psána souvisle, bez mezer mezi slovy, což ztěžuje luštění textu.

Antonín Horák nabízí svůj překlad stély z Novilary, který je smysluplný a monotematický. Udělal jsem si drobnou statistiku slov, která Horák nachází, a došel jsem k následujícím číslům.

Stéla má 12 řádků. Horák dělí text na 66 slov, z nichž některá se opakují, takže 57 slov navzájem různých. Z těchto 57 slov je 51 slov (89%) takových, že nalezneme podobné nebo stejné slovo ve slovní zásobě slovanských jazyků. **Zároveň pro všech 51 „slovanských“ slov platí, že jejich význam na stéle je podobný nebo stejný jako ve „zdrojových jazycích“.**

A zároveň mezi těmito 51 „slovanskými“ slovy jsou slova základní slovní zásoby, konkrétně: já, my, on, to, co, jak, nic, všechna ve formě natolik podobné dnešním slovanským jazykům, že by jim rodilý Čech rozuměl. Zbývá nám 6 slov, z nichž 3 jsou taková, že je Horák překládá na základě znalosti jiných nápisů, kde se vyskytují ve stejném významu a 3 slova taková, že pro ně Horák nemá vysvětlení, ale z kontextu odhadujeme jejich přibližný význam.

Sečteno a podtrženo 66 slov, z nichž 63 rozumíme a 3 odhadujeme z kontextu.

Četl jsem kritické vyjádření k Antonínu Horákovi v tom smyslu, že jen sedí se slovníky a vyhledává podobná slova a že slovanské jazyky mají tak širokou slovní zásobu, že je jimi možno rekodovat cokoliv. Ano, je pravda, že slovanské jazyky mají obrovskou slovní zásobu a lze je naroubovat na leccos. Také je pravda, že Antonín Horák byl amatérský luštitel písem.

Zkusme však zauvažovat nad pravděpodobností, že se nám povede tento Horákův kousek zopakovat za použití kterékoliv jiné skupiny jazyků. Asi bychom našli 50 slov, která by svou zvukovou podobou šla naroubovat na text Novilarské stély, sestavit z takových slov smysluplný monotematický text už zní méně pravděpodobně, a pokud přidáme omezení ve smyslu základní slovní zásoby – já, on, to, co, nic – pravděpodobnost sestavení smysluplného monotematického textu je mizivá, ne-li nulová. Navíc text stély ve „slovanské“ má úzkou souvislost s obrázkem, který se nachází na její zadní straně. Text a obraz popisují stejnou věc.

Novilarskou stélu, jakožto jeden z nejdelších textů z etruské doby, se pokoušela (a pokouší) luštit řada profesionálů, s nulovým výsledkem. Smysluplný překlad na bázi slovanských jazyků, shodující se s obrázkem na zadní straně stély, dnes nemá alternativu a jak vyplývá z výše uvedených čtyř odstavců, těžko kdy bude mít alternativu, která by se svými parametry blížila „slovanské“ variantě.

Ne všechna písmena textu stély z Novilary jsou jasně čitelná, existují sporná místa. Nicméně i v případě, že všechna sporná místa označíme za Horákem chybně vyřešená, zůstane většina textu jasně čitelná, dokonce s celými větami složenými výhradně ze slovanských slov. Tímto vyzývám k důkladnému prověření Horákova překladu Novilarské stély. Přestože jsem naprostý lingvistický laik, tak si dovoluji tvrdit, že tento překlad je ve svém základu neprůstředný, jakkoliv drobné vady na kráse se mohou objevit.

Dnešní situaci, ve které se nacházíme s luštěním stély z Novilary bych popsal asi takto. V 19. století se mělo všeobecně za to, že sestrojít letadlo, tj. stroj těžší vzduchu schopný letu, je nemožné. My se nacházíme v roce řekněme 1908, letí nám nad hlavou letadlo, a vědci stále tvrdí, že letadla neexistují. Potom je tady zástup laiků - z nichž jeden jsem já - koukám na to letadlo, a říkám si „tady něco nehraje“.

Na konci tohoto textu uvedu Horákův překlad stély z Novilary do češtiny, ale protože jde hned v několika směrech o velkou ránu, tak vyžaduje delší predehru, aby měl člověk šanci tolik nových informací vstřebat při prvním čtení.

Jedním z důvodů, které způsobují to, že Horákův objev „slovanštiny“ na nápisech z období před naším letopočtem, leží smeten pod stolem, je přílišné spoléhání se na sílu lingvistické konstrukce protoslovanštiny a protoindoevropštiny, respektive na představu o stěhování národů, o osídlení východní Evropy Slovanů. Jazykověda používá propracované metody a její konstrukce protojazyků je silný algoritmus, který má svůj smysl, neboť nám umožňuje porovnávat příbuznost jednotlivých jazyků a nahlédnout do minulosti vývoje těchto jazyků.

Problém je s kvalitou vstupních dat. Pro moderní dobu má jazykověda dostatek kvalitních vstupů, takže algoritmus funguje výborně. Čím dále se posunujeme do minulosti, tím vstupů ubývá a jejich kvalita klesá – ze středověku máme jen malé množství textů - nevíme jak mluvili lidé na vesnicích v severních čechách a jak mluvili lidé na vesnicích na jižní moravě. Pokud se posuneme ještě dále do minulosti, tak lingvistický algoritmus běží už bez vstupních dat a přestože poskytuje cenné informace, tak jejich věrohodnost je omezená. Zkrátka jde o přesnou práci s nepřesnými daty.

Zkusme se zeptat českých archeologů, specialistů na ranný středověk, co si myslí o tomto tématu a nepřímo i o lingvistické konstrukci protoslovanštiny, která předpokládá protoslovanštinu, společný jazyk všech slovanů, cca v 6. století našeho letopočtu, někde ve východní Evropě, řekněme na Ukrajině. Typické vyjádření archeologa na toto téma zní: „sledování stop slovanské jednoty je nesmyslné, jazyk je asi to jediné, co z nás dodnes Slovanů činí“. Například kulturní hranice tehdy nevedly až tak ostře po česko německé hranici, jako například po linii mezi již křesťanskými slovanskými oblastmi a ještě pohanskými slovanskými oblastmi. Zkrátka archeologové se na tradiční pojetí stěhování národů ve smyslu praotce Čecha vedoucího zástupy lidu na Říp, dívají s rezervou, drží si odstup. Tato představa již byla vědeckými poznatky zrušena.

Dnes již například víme, že Přemyslovci v 10. století byli otrokáři a český stát byl založen jako firma na export otroků. Největší položkou příjmů českého státního rozpočtu v 10. století byla položka „příjem z exportu otroků“, typicky do arabského Španělska. Toto je v příkrém rozporu s našimi dosavadními představami o ranně slovanské společnosti, o Přemyslu oráčovi, muži z lidu.

Zjevení se Slovanů v Evropské historii neslo znaky nájezdu. Slované se v Evropě uvedli vojenskými útoky na Byzantskou říši, ve spojení s Avary. Na druhou stranu masový

pohyb lidu, řekněme z Ukrajiny, všemi směry, tak aby během 150 let tyto masy lidu osídlily celou východní Evropu, do té doby téměř neobydlenou, je nesmyslná představa. Jak to bylo s jazyky v té době je nejasné, přesně to nezjistíme nikdy, nicméně vyluštění Novilarské stély nám pomůže vnést do situace nové informace a dosáhnout většího souladu mezi archeologickými nálezy a lingvistickými konstrukcemi.

Obecně ve východní Evropě ranného středověku kvetl obchod s otroky, to není jenom český případ. Východní Evropa byla zdrojovým územím pro tento obchod, místem odkud se vyváželi otroci. Dnes, pokud mluvíme o Slovanech v ranném středověku, tak v tomto pojmu mícháme dohromady otrokáře a otroky, a ani nemáme terminologii pro rozlišení těchto dvou kategorií. Zdá se, že pohyb Slovanských kmenů po východní Evropě v ranném středověku byl spíše stěhováním se otrokářů, než stěhováním se mas lidí, těch, kteří byli loveni a prodáváni. Potom můžeme slyšet českého archeologa říkat, že „sledování stop slovanské jednoty v ranném středověku je nesmyslné a jazyk je asi to jediné co z nás dodnes Slované činí.“

Problém je v tom, že jazyk, který Horák nachází na Novilarské stéle (a nejen tam), je natolik blízký dnešním slovanským jazykům, zejména jižním, ale i západním slovanským jazykům, že se zdá neuvěřitelné, nepředstavitelné, že by to mohla být pravda. Dotyčný nápis je starý 2 500 let a jeho jazyk je nám natolik blízký, že bychom se na elementární úrovni, s použitím nejzákladnějších slůvek, byli zanedlouho schopni domluvit. Po kratším nácviku může každý čech stélu úspěšně „louskat“.

Pro pořádek musím uvést, že jazyky dotyčných nápisů jsou z dnešních živých jazyků nejbližší **srbochorvatštině**, ale často jsou dobře čitelné i pro Čechy a Slováky. **Na druhou stranu nemusí zapadat do konstrukce protoslovanštiny, která nás vede více na východ.** V některých případech se například nabízí kritika Horákova čtení z pohledu toho, že obsahuje prvky, které se vyvinuly až v češtině a nejsou přítomny ve slovanském základu.

Cennou indicií, podporující Horákovo čtení, je existence ča-kavských nářečí v severozápadním Chorvatsku. Pro zjednodušení budu mluvit o „istrijsštině“, co by archaickým chorvatským dialektem, kterým mluví babičky ve vesnickém prostředí vnitrozemí poloostrova Istriie.

Tato čakavská nářečí jsou překvapivě bližší češtině, než chorvatština samotná. Jinými slovy vzdálenost čeština-istrijská babička je menší, než vzdálenost čeština-chorvatština. Podle teorie vzniku slovanských jazyků by ty vzdálenosti měly být spíše naopak. Čeština je západním konečkem západní větve a „istrijsština“ západním konečkem jižní větve slovanských jazyků. Navíc tato istrijsština je v historické době od východu zatlačována chorvatštinou, a i když to může souviset s politickoekonomickým vlivem centra země v Záhřebu, tak tento fakt nahlodává představu vývoje po jižní a západní větvi slovanských jazyků a naznačuje, že by tam mohlo být ještě jiné spojení.

Jeden ze znaků pro rozlišování slovanských jazyků je tázací slovo – české „co“, slovenské „čo“, chorvatské „što“, ruské „što“. Jazyk stély z Novilary používá, shodně s istrijskou babičkou, „ča“.

Každopádně jsme v situaci, kdy nám **proti sobě stojí hypotetická konstrukce protoslovanštiny (jakkoliv vyspělá) na jedné straně a reálný, hmotný dokument na straně druhé**. Opakuji, že v případě stély z Novilary oficiálně není vylouštěno ani slovo, proti Horákově překladu nestojí žádná alternativa a překlad je přesvědčivý - můžeme se přit o několik málo bodů, o místa s nečitelnými znaky, ale pořad zůstává většina textu jednoznačně čitelná.

Pravda bude zdá se taková, že Češi samozřejmě mají kulturní a jazykové vazby na Rusy a další slovanské národy, ale ty vazby budou starší než ze 6. století n.l. Neuvěřitelná podobnost tohoto starého jazyka s dnešními jižními, ale i západními slovanskými jazyky bude dána tím, že slovanské jazyky jsou velmi staré, existovaly dřív, než se obvykle uvádí, a změny v nich probíhaly pomalu.

Významným důvodem k odmítání Horákovy práce jako celku je to, že z jeho čtení plyne, že mnohé etruské nápisy byly psány otroky, v jejich vlastním jazyce, který byl odlišný od jazyka pánů. Dnes máme, na rozdíl od 90. let, k dispozici výsledky genetické studie Etrusků. Jde snad o první takto rozsáhlou genetickou studii s historickým zaměřením vůbec.

Studie říká, že Etruskové, jako vládnoucí kasta, byli etnicky odlišní od populace Toskánska, přičemž genetický základ dnešních toskánců byl přítomen v Toskánsku=Etrurii již v době Etruské. Studie tedy ukazuje etnické rozdělení na pány a poddané, což je překvapením pro nejednoho badatele, ale potvrzením toho co Antonín Horák vždy říkal. Tedy že Etruskové mluvili cizím, nesrozumitelným jazykem, ale že poddaní mluvili jazykem jiným, který Horák identifikuje jako příbuzný dnešním slovanským jazykům.

Mnohdy se dopouštíme nepřesnosti v pohledu na historii v tom smyslu, že vnímáme stará období moderní optikou, vnímáme optikou moderních národů, tak jak je známe dnes a neuvědomujeme si, že staré kultury byly ostře rozděleny na pány a poddané, často na základě odlišné kmenové příslušnosti, odlišné etnické příslušnosti. Toto je zdá se i případ ranně středověkých Čech.

Roztomilým způsobem se tohoto tématu dotýká žertovná scéna z filmu „Monty Python and the Holy Grail“, kde se král Artuš dostane do konfliktu s vesničany, když tvrdí, že je jejich král a oni oponují, že to bude asi omyl, protože krále nemají, a žijí v „anarcho-syndikalistické“ společnosti. Ve skutečnosti byl způsob vzniku států často (vzdáleně) podobný této scéně. Do vesnice přijel ozbrojený muž na koni a sdělil lidem, že je jejich pánem a argumentoval tím, že mu „paní z jezera dala meč“ nebo podobnou volovinou.

Chci se dotknout ekonomických aspektů výše uvedeného a upozornit na některé případy našeho nedokonalého vnímání archeologických nálezů a vyspělosti starých

kultur. Představme si, že archeologové za 1 000 let budou kopat v Praze a v Moskvě. V Moskvě objeví mnoho vozů značek Rolls-Royce a Bentley, kdežto v Praze jen Škodovky a sem tam Mercedes. Tyto nálezy budou vnímány tak, že Rusko bylo vyspělejší zemí, protože počet Rolls-Royců svědčí pro Moskvu. Nejednou obdivujeme „Hitlery“ a „Staliny“ dávných časů pro jejich moc, bohatství a monumentální stavby, a neuvědomujeme si prostředky, které používali k nabytí takovéto moci.

Zdravý ekonomický rozvoj generuje střední třídu, tak jak to známe z moderní doby. Ovšem v dávných dobách šlo často o ten případ, že nárůst počtu luxusních předmětů v hrobech odpovídá spíše tomu, že do vesnice přišel ozbrojenec a prohlásil se za pána, než že by šlo o rozvoj dnešního typu, tak jak jej známe řekněme z 20. století.

Tento způsob rozvoje skrz evá ozbrojence má něco do sebe – vytváří poptávku po luxusních předmětech s kterými se obchoduje na velké vzdálenosti, což zase přináší výměnu zkušeností a nových poznatků a tím stimuluje další rozvoj. Nicméně je otázkou, zda bychom si tento způsob rozvoje skrz evá ozbrojence dobrovolně zvolili, pokud bychom volit mohli.

Interpretace způsobem čím větší nalezený luxus, tím větší stupeň rozvoje, nás dovede k tomu, že jedním z nejrozvinutějších dnešních států je Rovnicková Guinea v Africe, která bohatne z ropy a opravdu je jedním z nejbohatších států dnešního světa, jenže toto bohatství se týká pouze vládnoucích skupin a obyčejní Guineané žijí stejně jako lidé v okolních afrických státech. Pojem vládnoucí skupiny v Rovnickové Guinei znamená několik rodin. Je to parta příbuzných a kamarádů. Mějme na zřeteli, že tento model se mohl vyskytovat i v našich dějinách.

K tomu jak je možné, že v Etrurii máme nápisové památky po otrocích, což je unikátní, a nikde jinde, v žádných jiných civilizacích, nemáme takové případy.

Jednak máme doloženo užívání písma prostým venkovským lidem v případě Skandinávských rúnových nápisů, kde se používání rúnového písma udrželo nejdéle ve vesnickém prostředí Švédska, a to až do 12. století našeho letopočtu. Germánské písmo rúnové je blízkým příbuzným etruského písma a předpokládá se nějaká forma importu tohoto písma z Itálie. (Germánské rúny jsou mladší než etruské písmo v Itálii.)

Za druhé Itálie v 1. tisíciletí před naším letopočtem byla unikátním případem území, kde písmo bylo rozšířeno po celé Itálii, a to i v oblastech, které nebyly pod přímou správou Římanů, Etrusků či Řeků. Jakožto středomořská země byla Itálie v kontaktu s vyspělými kulturami východního středomoří a i úroveň všeobecného rozvoje Itálie byla na tehdejší poměry solidní.

Zároveň je to doba před vzestupem Říma. Římané měli smysl pro systém a řád. Součástí tohoto systematického přístupu byla jazyková unifikace, nejen v Itálii, ale později ve velké části Evropy ovládané Římany. Etruskové byli obecně bohémštější nатуry než Římané (což je také důvod, proč je Římané později převálcovali) a jejich tlak na jazykovou unifikaci asi nebyl tak silný jako u Římanů. Zdá se, že Etruskové

neměli zdaleka takový vztah k písmu jako Řekové a Římané, a na rozdíl od nich nevytvořili opravdovou literaturu. Jsme nuceni předpokládat, že Etruskové z nějakého důvodu tolerovali existenci nápisů v jiném jazyce, než svém, protože takové nápisy v Etrurii prostě jsou.

Na našem území byli současníky Římanů a Etrusků Keltové, o nichž již víme, že jejich společnost byla také ostře sociálně rozdělená a historikové předpokládají, že zvláště ve východních Keltských zemích, tzn. u nás, tvořili Keltové pouze vládnoucí vrstvu. V kombinaci s faktem, že v Itálii se v té době vyskytovala „slovanština“ a s faktem diskutability stěhování národů ve smyslu masového příchodu slovansky mluvícího lidu na naše území, si můžeme pohrávat i s domněnkou, že již Keltští poddaní na našem území mluvili „slovanštinou“ a odkázali nám, mimo jazyka, také zvyky v lidové tradici, připsované Keltům.

Každopádně si dovoluji, na základě vylouštění Novilarské stély, formulovat tezi, že jazyky indoevropského satemu, kterým dnes říkáme slovanské, byly v Evropě, zvláště východní, přítomny již před zjevením se Slovanských kmenů.

Naše současné znalosti nám dovolují uvažovat tímto směrem. Nejsem lingvista a nejsem schopen vést debatu o jazyku Novilarské stély na odborné úrovni, avšak laickým okem vypadá přesvědčivě, a ve sporu Novilarská stéla versus protoslovanština jde o spor reálného dokumentu s hypotetickou konstrukcí, která je ostatně někdy považována za „podezřelou“ i bez znalosti Novilarské stély.

Předposlední poznámkou před čtením Novilarské stély je poznámka o vysoké řemeslné úrovni jejího zpracování. Výroba Novilarské stély určitě stála dost práce. Není to nějaký škrabopis na nerovném podkladu, ale dobře připravená a provedená řemeslná práce. Tady si musíme uvědomit, že řemeslníci bývali obvykle v postavení otroků a že ve starém Římě byli dokonce lékaři-otroci. Z textu stély poznáme, že jde o závažné osobní sdělení člověka, které chtěl zachovat pro budoucnost.

Poslední poznámka je obecně k obsahu nápisů čtených Horákem. Nápisy mají rozmanitý obsah, vyskytují se neutrální sdělení s prozaickým obsahem, některé nápisy připomínají scénu z Monty Pythonů, tentokrát z filmu „Life of Brian“, kde Brian tajně píše na zeď nápis „Římané běžte domů“. Opravdu v těch nápisech nalezneme kritiku pánů, ironii a někdy i vulgaritu. Častým případem je však případ trpícího člověka, který nařká nad osudem, nebo konkrétní nespravedlností, která se mu stala. Jako například nápis na stěně jedné z hrodek, kde si otrok stěžuje na svůj osud hlídače mrtvol, na to, že tráví celý svůj život jako hlídač mrtvol v hrobce.

Nápisy čtené Horákem se často věnují panstvu a náboženským kultům, ale v opačném gardu než jak jsme zvyklí, jde obvykle o kritiku. Na tomto místě se musím vyjádřit k tomu, jak my, dnešní lidé, posuzujeme náboženství ve starých dobách. Mnohdy interpretujeme rozvoj temných kultů, plných příšer a démonů, rituálních obětních obřadů, jako posun dopředu od žádného náboženství směrem k, byť primitivnímu, náboženství.

Z nápisů čtených Horákem zjišťujeme, že otroci měli nejednou více zdravého rozumu než páni a na jejich kultu se dívali s despektem. Bylo by velmi zajímavé dělat genetické studie lidských ostatků po dávných obětních rituálech a porovnávat je s geny vládců dané lokality v daném čase. Možná bychom nejednou zjistili, že etnika vládce a obětovaného jsou rozdílná. Horák přisuzuje svým neolitikům=praslovanům monoteismus, což je příliš silné vyjádření, pro které nemáme žádnou oporu - o náboženských představách italských otroků mnoho nevíme - nicméně určitě můžeme říci, že byly střízlivější, než náboženství Etruských pánů.

Nyní již k překladu stély z Novilary. Z textu stély poznáme, že jde o závažné osobní sdělení člověka, které chtěl zachovat pro budoucnost. Jde o kritiku pánů a jejich náboženství. Není to pohádka pro děti, jde o nejkрутější text, který se v Horákových čteních vyskytuje. Kdo je těmi pány, není v textu zmíněno. Slabším povahám by se při čtení mohlo i udělat špatně. Doporučuji mít před očima během četby obrázek, který je na zadní části stély - viz. <http://users.tpg.com.au/etr/etrusk/po/picene.html>

Pro ty, kteří nemají obrázek zadní části stély k dispozici, jej popíšu slovně. Na zadní části stély je vyobrazena scéna, kde je několik lidských postav s kopími, dva lidé právě píchají kopí do dvou krav. U nohou stojících postav leží na zemi několik dalších lidských postav.

Samotné luštění Novilarské stély.

Prvním krokem je přepis nápisu do latinky - podle kódu přiloženého k tomuto dokumentu - v prvním kroku bez diakritiky. Po přidání české diakritiky se nám vyloupne text, který lze snadno volně přeložit do podoby dnešní češtiny.

Odhadovaný přepis do latinky, tak jak je uveden na wikipedii - http://en.wikipedia.org/wiki/Novilara_Stele

mimnis erut gaarestades rotnem uvlin parten us palem isairon tet sut trat nesi krus
tenag trut ipiem rotnes lutuis thalu isperion vul tes rotem teu aiten tasur soter merpon
kalatne nis vilatos paten arn uis balestenag ands et sut i akut treten teletau nem
palem tisu sotris eus

Odhadovaný přepis do latinky, tak jak je uveden na <http://ancienthistory.about.com/b/2005/02/11/novilara-stele.htm>

Na výše uvedené stránce je pěkně napsaný článek o stéle.

mimnis edut gaarestades
rotnem uvlin partenus
palem isairon tet
sut tratnesi kruvs
tenag trut ipiem rotnem
lutuis thalu isperion vul
tes rotem teu aiten tasur
soter merion kalatne
nis vilatos paten arn
uis balestenag ands et

ut iakut treten teletau.
nem palem tisu sotris eus

Přepis do latinky Horákem

Líší se zejména tím, že namísto „p“ čte „c“. Znak, který bývá čten jako „s“ nebo „š“, čte Horák jako „šč“. Znak obvykle čtený jako „d“, čte Horák jako „ja“. Znak je podobný ruskému „ja“, našemu „R“. Znak „e“ čte Horák měkce, jako „ě“.

1. mim nisc erut ca ar esc ta ja esc
2. rotnem uvlin car te nusc
3. colem isc a iron tet
4. mut tratnemi kruve
5. i escic trut iscem rotnem
6. lutu isc halu isc ceri on vul
7. tesc rotem teu ai tentam ur
8. scoter mer con kalatne
9. nisc vilatosc ca ten arn
10. uisc bal esc te nacanjasc et
11. nut iak ut treten teletau
12. nem colem timu scot ri sce usc

Přidání diakritiky:

1. mim nišč ěrút. ča ar ěšč ta ja ěšč
2. rotněm úvlin, car tě nůšč
3. colěm išč a iron tět
4. mút tratněmi krúvě
5. i ěščič trút iščěm, rotněm
6. lútú išč halú. išč cěri on vúl
7. těšč rotěm těú. ai těntam úr
8. ščoter měr con kalatně
9. nišč vilatošč ča těn arn
10. uišč bal ěšč. tě načanjašč ět
11. nút iak út třětěn, teletaú
12. něm. colem timú ščot. ri šče úšč

Hrubý překlad:

1. m ím nišč ěrút. ča ár ěšč ta já ěšč
my jim nic věříc. co pán je to já jsem
2. rotněm úvlín, car tě núšč
bojem (ubíjením) uvadlý, čaroděj tě zbídačí (nouze)
3. colěm išč a irón tět
veřejně věštec a skrytě zloděj
4. mút trátněmi krúve
zmučeni ztrácíme krve
5. i ěščíc trút iščem, rotněm
i věštíc trápí (nás) věštěním bojem (ubíjením)
6. lútú išč hálú. išč cěří on vúl
lítou věštící saní. věštec léčí on vúl
7. těšč rotněm těú. ái tentam úr
těšící se ubíjením těl. ach tatam (je) úroda
8. ščoter měř cón kalátně
součty měř skrývají špinavě (kalí)
9. nišč vilátošč ča ten árn
ničící vilnost (zloba) co ten pan-
10. uíšč bál ěšč. tě načánjašč ět
-ující (bůh) bál je. tě začínají jí-
11. nút iak út trětěn, teletaú
-st jak zvíře obětní (jak) telátko
12. něm. colem tímú ščot ri šče úšč
němé veřejně ti vezmou vše. věru chci zdechnout (ujít)

Volný překlad textu Novilarské stély do češtiny

My jim nic nevěříme. Co je pán, to jsem i já. (Já pán, ty pán.)

Jsi bojem, ubíjením vyčerpaný a čaroděj tě zbídačí.

Navenek se tváří jako věštec, ale uvnitř je to (v podstatě) zloděj.

Zmučení ztrácíme krve,

a oni nás trápí věštěním, ubíjením, lítou věštící saní.

Věštec, ten vůl, léčí prostřednictvím ubíjení těl k smrti a je mu to potěšením.

Ach, tatam je úroda.

Podvodně, špinavě skrývají součty měř. (Krádež úrody, případně mafiánský způsob výběru daní)

Ten jejich panující bůh bál je zosobněné zlo, ničící zloba.

Začnou tě jíst, jako bys byl obětní zvíře, jako bys byl tele, nemá tvář.

Bez skrupulí, otevřeně, tě oberou o všechno.

Věru mám chuť zdechnout (ujít, být od toho pryč).

Jednotlivá slova:

1. mi = my
2. im = jim
3. nišč = nic
4. ěrút = věříc
5. ča = co
6. ár = pán – známo z jiných textů
7. ěšč = je
8. ta = to
9. já = já
10. ěšč = je
11. rotněm = bojem, ubíjením, německé aus rotten=vyhubit, zničit, srbochorvatsky úrota=zničení,
12. úvlín = uvadlý, vyčerpaný, srbochorvatsky úveli = zvadlý, vyčerpaný
13. Car = čaroděj, Horák uvádí souvislost se slovem ár a s označením ruského panovníka
14. Tě = tě
15. Núšč = nouze, bída, srbochorvatsky núžda

16. colēm = rusky a polsky čolem = veřejně, otevřeně, v češtině podobné celkem
17. išč = věštec
18. a irón = ?, odhadováno „skrytě“ nebo „uvnitř“
19. tět = zloděj, srbochorvatsky tát = zloděj, kořistník, staročesky týti = vysávat
20. mút = mučení, srbochorvatsky a staročesky mútiti = mučit, trápit, česky s-mutek
21. trátněmi = ztrácíme
22. krúve = krve
23. i = a, i
24. ěščíc = věštic
25. trút = trápí, srbochorvatsky trúditi = obtěžovat, trápit, staročesky trud = trápení
26. iščēm = věštěním
27. rotnēm = bojem, ubíjením, německé aus rotten=vyhubit, zničit, srbochorvatsky úrota=zničení
28. lútú = lítou
29. išč = věštící
30. hálú = saní, srbochorvatsky hála, bulharsky chála = drak, saň, nenasyta
31. išč = věštec
32. cěří = léčí, léčí čarováním, staročesky cerát = medicína, hojivá mast, léčivé byliny celík lékařský a jitro-cel
33. on = on
34. vúl = vůl
35. těšč = těšící se
36. rotnēm = ubíjením, německé aus rotten=vyhubit, zničit, srbochorvatsky úrota=zničení
37. těú = těl
38. ái = ach
39. tentam = tentam
40. úr = úroda, pole, souvislost s českým orat
41. ščoter = součet
42. měr = měr, míra, výměra
43. cón = ?, odhadováno skrývají
44. kalátně = špinavě, kal=špína, nečistota, staročesky kaliti = tvrdit kov i znejasňovat zamlžovat
45. nišč = ničící
46. vilátošč = vilnost, zloba
47. ča = co

48. ten = ten
49. árnuíšč = panující
50. bál = bál, falos, ve starověku často vyznávaný bůh
51. ěšč = je
52. tě = tě
53. načánjašč = začínají
54. ětnút = jíst
55. iak = iak
56. út = ? úd ?, z kontextu zvíře
57. třětěn = obětní, utracený, ztracený
58. teletaú = telátko
59. něm = němý
60. colem = rusky a polsky čolem = veřejně, otevřeně, v češtině podobné celkem
61. ti = ti
62. imú = vezmou
63. ščot = součet, vše
64. ri = věru, i z jiných nápisů
65. šče = chci
66. úšč = ujít, zdechnout

Jakkoliv mnohá tvrzení v knize Antonína Horáka jsou na úrovni spekulací, tak na základě vyluštění Novilarské stély budeme muset do jazykového kotle Itálie v 1. tisíciletí před našim letopočtem zařadit i indoevropský satem, který nazýváme slovanskými jazyky.

Dušan Polanský
V Praze dne 13.10.2008

Na závěr přikládám příběh, na který jsem náhodou narazil. Je to neověřený zdroj, ale působí to zajímavě.

Úrivok z knihy Rista Stefova (po Anglícky):

During the fall of 2002 when I was thinking about writing these articles, I mentioned my idea to Vasil Bogov, the author of Macedonian Revelations, Historical Documents Rock and Shatter Modern Political Ideology. Thinking that I would be writing conventional "Classical History", his immediate reaction was to plead with me not to do it because it would promote the falsehood of classical history and further legitimize Greek claims to ancient Macedonia. To make a long story short, something that Vasil told me during that conversation stuck with me.

While doing research for his book, Vasil visited northern Italy to have a look around. On one of his guided trips, the tour guide took them on a diversion to a remote village. This was her ancestral village where her family was still living. In typical Italian fashion, the young woman's mother came out of her house and loudly greeted the tourists in Italian. But when she spoke to her daughter, she used a different language, a language that did not seem to belong to that region. To Vasil's surprise, he understood most of the words, which to him sounded like Macedonian words from the Kostur/Lerin region. Dying to find out, Vasil immediately inquired. Expecting the family to be Macedonian, to his surprise, the young woman told Vasil that the language they spoke was an old Italian dialect that existed before the Roman period and that many remote villages still used it.

V případě, že víte o někom, koho by mohl tento text zajímat, tak jej přepošlete.